

УДК (06.044.5+336.143):.001.761470+571)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОСІЙСЬКОГО ДОСВІДУ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО МЕТОДИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

О.М. Савастєєва. Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління».

In this article considering the treasury institute of Russian Federation function peculiarities and studying potential of endure positive experience the budget treasury service for creation effective system of state money stream administration.

Вступ. Розвиток держави нерозривно пов'язаний з необхідністю постійного реформування та удосконалення діяльності інститутів державної влади. Якщо розглядати казначейську систему виконання бюджетів в Україні, цілком доцільним уявляється вивчення та подальше використання позитивного досвіду країн пострадянського простору, зокрема Росії, його трансформація, адаптація до сучасних українських реалій з метою створення найбільш оперативної, раціональної та ефективної системи державного фінансового менеджменту.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питанню зарубіжного досвіду функціонування казначейської системи досить значну увагу приділяли такі вчені, як Н. Губар [1], Я. Гейвандов [2], С. Булгакова, Л. Гізатуліна, Л. Єрмошенко [3].

Постановка завдання. Основною метою статті є вивчення можливостей використання позитивного досвіду окремих напрямів функціонування інституту російського казначейства шляхом аналізу стратегії реформування казначейства Російської Федерації, його адаптація до сучасних національних соціально-економічних умов.

Основний матеріал і результати. Розглянемо досвід існування казначейської системи у Російській Федерації.

Бюджетна система Російської Федерації складається з трьох рівнів і включає:

- федеральний бюджет;
- бюджети суб'єктів Російської Федерації (регіональні бюджети), яких нараховується 89: 21 республіканський бюджет у складі Російської Федерації, 51 крайовий і обласний бюджет, міські бюджети Москви та Санкт-Петербурга, 10 окружних

бюджетів автономних округів, бюджет Єврейської автономної області тощо;

- місцеві бюджети (бюджети муніципальних утворень) (міські, районні, селищні, сільські) в кількості близько 30 тисяч [4].

Казначейство Російської Федерації як самостійний орган у складі фінансової системи було створено 8 грудня 1992 р., що стало втіленням перших кроків на шляху відродження інституту казначейства в Росії.

Федеральне казначейство Росії пройшло складний шлях розвитку, та його історію неможливо відокремити від історії розвитку всієї держави.

У новітній історії роль Федерального казначейства набула нового змісту у зв'язку з прийняттям нового Бюджетного кодексу Російської Федерації з 1 січня 2000 р., з введенням в дію якого Російська держава намагалася розв'язати ряд принципово важливих завдань у процесі виконання бюджетів, а саме:

- закріплення механізму казначейського обслуговування виконання бюджетів різних рівнів на законодавчому рівні;
- забезпечення дотримання норм видатків, закріплених законом про бюджет на відповідний рік;
- встановлення законодавчо обґрунтованої відповідальності за цільове використання бюджетних коштів.

Єдина централізована система органів Федерального казначейства є трирівневою і складається:

- з головного управління Федерального казначейства Міністерства фінансів Російської Федерації (ГУФК) і підпорядкованих йому територіальних органів Федерального казначейства в республіках у складі Російської Федерації, краях, областях, автономіях, містах Москва й Санкт-Петербург, містах, регіонах та районах у містах. Здійснює зведений систематичний, повний і стандартизо-

© Савастєєва О.М., 2012.

ваний облік операцій і управління рухом коштів на рахунках казначейства, інформує вищі законодавчі й виконавчі органи влади про результати виконання федерального бюджету, керує роботою нижчестоящих органів казначейства;

- управління Федерального казначейства (УФК) у республіках у складі Російської Федерації, краях, областях, автономних утвореннях, Москві і Санкт-Петербурзі. УФК забезпечують через нижчестоящі органи казначейства виконання всіх рішень щодо формування дохідної частини і використання коштів федерального бюджету;

- відділення федерального бюджету (ВФК) в містах, районах і районах у містах, крім міст районного підпорядкування. Забезпечують формування дохідної частини федерального бюджету на території і цільове фінансування витрат щодо отримувачів бюджетних коштів, ведуть облік операцій за рухом засобів на рахунках казначейства в банках і особових рахунках розпорядників коштів, відкритих в органах казначейства [4].

В 2002 р. в Росії було завершено процес створення структури органів казначейства, яка сьогодні має вертикальний вигляд та налічує у своєму складі 89 управлінь та 2254 відділення. Того ж року практично всі федеральні установи були переведені на казначейське обслуговування.

У сучасних умовах переходу від централізованого планування до ринкової економіки, а також побудови новітніх систем бюджетного менеджменту в Російській Федерації в рамках державної програми реалізується Проект модернізації казначейської системи, фінансування якого здійснюється за рахунок коштів кредиту Міжнародного банку реконструкції та розвитку, а також за рахунок співфінансування Російської Федерації.

Реалізація Проекту надасть можливість керівництву держави отримувати щоденну оперативну інформацію щодо надходжень до федерального бюджету й витрат з нього в розрізі окремих критеріїв їх класифікації, акумулювати фінансові ресурси держави на центральному рівні з метою ефективного керування ними, надавати суб'єктам Російської Федерації та місцевих бюджетів інформацію, необхідну для ефективного використання отриманих бюджетних коштів.

Реалізація вказаного Проекту має за мету досягнення величезного економічного ефекту, суть якого полягає в наступному:

- забезпечення практично 100-відсоткової повноти та своєчасності надходжень до федерального бюджету;

- уникнення всіх можливих шляхів нецільового використання бюджетних коштів;

- створення ефективних умов, необхідних для мінімізації кредиторської заборгованості;

- отримання оперативного доступу до якісної та достовірної інформації щодо державних фінансів;

- створення надійної організаційно-правової системи діяльності органів державного казначейства;

- підвищення ефективності зайнятих працівників органів Державного казначейства за рахунок здійснення переважної кількості операцій в автоматизованому режимі з використанням найсучасніших програмних продуктів.

Одним з найпріоритетніших стратегічних завдань є модернізація системи платежів у бюджетній сфері, що має статися за рахунок використання найсучасніших платіжних технологій та програмних продуктів у секторі управління державними коштами.

Слід зазначити, що цьому питанню казначейство Російської Федерації приділяє досить значну увагу, в тому числі й у рамках активного міжнародного співробітництва. Так, у грудні 2010 р. представники Федерального казначейства взяли участь в роботі міжнародної цільової групи для створення загального керівництва щодо державних платежів, організованої Всесвітнім банком у Вашингтоні. Основною метою її організації є створення основної інформаційно-комунікаційної інфраструктури для надання державних послуг засобами електронного зв'язку на більш якісному рівні.

З урахуванням того, що інститут Державного казначейства відіграє провідну роль в системі державного фінансового менеджменту, запозичення досвіду активної участі в міжнародних програмах, націлених на модернізацію існуючих платіжних інструментів, дозволить Українській Державі шляхом швидкого запровадження найновітніших платіжних технологій отримати цілий ряд значних переваг:

- підвищення прозорості, безпечності та оперативності платежів на всіх ланках платіжної системи;

- зміцнення національної інфраструктури платежів за рахунок створення умов, необхідних для отримання загального доступу до нових електронних інструментів;

- отримання можливості першочергового використання найкращої міжнародної практики та інновацій у розробленні платіжних програмних продуктів.

Продовжуючи розглядати специфіку функці-

онування інституту казначейства у Російській Федерації, необхідно відмітити також і той факт, що Федеральне казначейство в процесі виконання покладених на нього функцій повинне в першу чергу враховувати тенденції зміни основних показників макроекономічного розвитку, оскільки органи казначейства організовують оперативне планування виконання федерального бюджету Російської Федерації. У той же час на російське казначейство покладено обов'язок здійснення перерозподілу бюджетних надходжень між окремими рівнями бюджетної системи на підставі встановлених з урахуванням податкових пільг нормативів. Таким чином у Росії реалізується принцип фіскального та бюджетного федералізму, забезпечення якого обумовлює той факт, що саме казначейська система виконання бюджетів виступає одним з основних чинників, що впливають на пресловуті макроекономічні показники.

Н. Губар, зокрема, зазначає: «на казначейство Російської Федерації покладена відповідальність за дуже важливу частину бюджетного процесу, а саме проведення та контроль за виконанням федерального бюджету. До цього завдання належить, наприклад, виплата казначейством коштів міністерствам та відомствам згідно із затвердженим федеральним бюджетом. Оскільки федеральний бюджет часто ґрунтується на нереальних прогнозах та постійній переоцінці доходів, а також одночасно на страху збільшення дефіциту, то казначейство вимушене займатися перерозподілом наявних у міністерств та відомств бюджетних коштів, тобто займатися секвестрацією або розподілом гаманця. Цей метод використовується відтоді, як кілька років назад можливість покриття бюджетного дефіциту за рахунок коштів центрального банку була ліквідована. Більшість проблем, які виникають перед російською державою сьогодні, є прямим наслідком такого способу виплат через перерозподіл наявних коштів замість (згідно із загальноприйнятою практикою) утворення бюджету, «сумісного» із здоровим розвитком макроекономічних процесів [1].

Досліджуючи можливості використання позитивного досвіду Російської Федерації як джерела методичних інновацій, а також національні особливості функціонування інституту казначейства, необхідно враховувати той факт, що Україна так, як і Російська Федерація, з огляду на схожі соціально-економічні й політичні умови розвитку на пострадянському просторі, мають досить молоді казначейські системи та, як наслідок, схожі недоліки й проблеми їх існування.

Як і в Російській Федерації, казначейська система в Україні має бути одним з найефективніших державних важелів сприяння зміцненню стійкості, надійності та прозорості фінансової системи, забезпечувати цільове використання фінансових ресурсів публічно-правових державних утворень.

Тому, на наш погляд, на шляху реформування казначейської системи України можуть братися за основу певні стратегічні цілі та завдання, покладені в основу модернізації діяльності Федерального казначейства Російської Федерації та, звичайно ж, адаптовані до особливостей розвитку й існування Української Держави.

З урахуванням цього, з метою вдосконалення казначейського обслуговування бюджетного процесу в Україні, на наш погляд, необхідна реалізація таких заходів в рамках запозичення позитивної практики планування та впровадження в життя найактуальніших напрямів розвитку казначейської системи:

- створення єдиного порталу бюджетної системи України в мережі Інтернет з метою забезпечення відкритого публічного доступу громадян до інформації щодо виконання бюджетів;
- удосконалення існуючих і запровадження нових заходів щодо підвищення безпеки та надійності при здійсненні операцій на рахунках казначейства з детальним розробленням порядку взаємодії окремих структурних підрозділів казначейства;
- здійснення заходів щодо міжнародного співробітництва з визначенням їх формату та тематики;
- створення дієвої системи оцінювання ефективності та результативності діяльності казначейських органів;
- розроблення стратегії вдосконалення структури й функцій Державного казначейства.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо: практичне застосування позитивного досвіду функціонування російського інституту казначейства в окремих напрямках діяльності з метою удосконалення, модернізації української національної системи казначейства, цілком обґрунтоване. Треба лише створити для цього сприятливі умови: налагодження взаємозв'язків у рамках активного українсько-російського співробітництва у фінансовій сфері, створення постійно діючих робочих груп з обміну досвідом, вивчення перспектив подальших наукових розробок у сфері застосування позитивного досвіду існування казначейств розвинених країн світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Губар, Н. Досвід функціонування казначейських систем у розвинених країнах / Н. Губар

// Вісн. Укр. акад. держ. упр. при Президентіві України. – 2003. – № 2. – С. 463-468.

2. Гейвандов, Я. За рубежом. Особенности правового регулирования банковской системы Соединенного Королевства / Я. Гейвандов // Государство и право. – 2001. – № 9. – С. 69-78.

3. Державні фінанси: інтегрований навчально-атестаційний комплекс : підручник, автоматиз. навч.-атестац. система на компакт-диску та Інтернет-портал : у 5 т. / С. О. Булгакова, Л. В. Гізатуліна, Л. В. Єрмошенко [та ін.]; ред. А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : КНТЕУ.

4. Юрій, С. І. Казначейська система : підручн. / С. І. Юрій, В. І. Стоян, О. С. Даневич. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 818 с.

5. Булгакова, С. О. Казначейство зарубіжних країн: навч. посібн. / С. О. Булгакова. – К. : Київ.

нац. торг.-екон. ун-т. – 2000. – 82 с.

6. Пасічник, Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посібн. (2-ге вид., перероб. і доп.) / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2003. – 523 с. (Вища освіта XXI століття).

7. Миргородська, Л. О. Фінансові системи зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вузів (2-ге вид., перероб. і доп.) / Л. О. Миргородська. – К. : ЦУЛ, 2008. – 317 с.

8. Кондратюк, С. Я. Становлення і розвиток казначейської системи в Україні / С. Я. Кондратюк, В. М. Борисенко // Фінанси України. – 2003. – № 7 – С. 17-26.

9. Шуляк, П. Казначейство як система виконання бюджету України / П. Шуляк // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 3. – С.15-20.

УДК (06.044.5+336.143):.001.761470+571)

Савастеева Оксана Миколаївна, аспірантка НДФІ Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління». **Деякі аспекти російського досвіду казначейського обслуговування бюджетів як джерело методичних інновацій.** Розглянуто особливості функціонування інституту казначейства Російської Федерації та можливості запозичення позитивного досвіду казначейського обслуговування бюджетів з метою створення ефективної системи управління грошовими потоками держави.

Ключові слова: казначейство, бюджет, оптимізація, ефективність, стратегія, інновація.

УДК (06.044.5+336.143):.001.761470+571)

Савастеева Оксана Николаевна, аспирантка НИФИ Государственного учебно-научного учреждения «Академия финансового управления». **Некоторые аспекты российского опыта казначейского обслуживания бюджетов как источник методических инноваций.** Рассмотрены особенности функционирования института казначейства Российской Федерации и возможности перенятия позитивного опыта казначейского обслуживания бюджетов с целью создания эффективной системы управления денежными потоками государства.

Ключевые слова: казначейство, бюджет, оптимизация, эффективность, стратегия, инновация.

UDC (06.044.5+336.143):.001.761470+571)

Savasteeva Oksana Nikolaevna, postgraduate of educational and science establishment "Academy of financial administration". **Some aspects of russian treasury service experience as a desperate of methodology innovations.** In this article considering the treasury institute of Russian Federation function peculiarities and studying potential of endure positive experience the budget treasury service for creation effective system of state money stream administration.

Keywords: treasury, budget, optimization, effectiveness, strategy, innovation.

Стаття отримана редакцією 07.02.2012 р.